

TÜRKİYE'DE YEREL YÖNETİMLER ÖZELİNDE VERGİ GELİRLERİ

TAX REVENUES FOR LOCAL GOVERNMENTS IN TÜRKİYE

Dr. Öğr. Üyesi Şahin AY

Siirt Üniversitesi Kurtalan Meslek Yüksekokulu Maliye Programı,
sahinay@siirt.edu.tr

Siirt / Türkiye

ORCID: 0000-0002-3036-2155

ÖZET

Sanayi devrimi ile birlikte kent nüfuslarının ciddi biçimde artması uzun yıllar boyunca sürmüş ve yerleşim yerlerinin kendilerine has ihtiyaçlarının ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Bu sorunları kimin çözeceği tartışmalarında, kimi zaman merkezi yönetimin, kimi zaman yerel yönetimlerin, kimi zaman da her ikisinin bir arada çözmesi gerektiği ile ilgili çözümler yapılmıştır. Yapılan çalışmada Türkiye özelinde yerel yönetim gelirlerinin yetersiz olduğu görülmüştür. 2006-2024 arası dönemde yerel yönetim gelirleri arasında vergi gelirlerinin payının da %10 seviyelerinde olduğu bilinmektedir. Merkezi yönetim gelirleri arasında vergi gelirlerinin oranının çok yüksek olması yerel yönetimler için de böyle bir durum olması gerektiği olgusunu ortaya çıkarmıştır. Fakat dünyadaki farklı uygulamalar incelendiğinde yerel yönetimlerde vergi geliri paylarının yüksek olduğu ülkelerin yönetim şekillerinin Türkiye'den farklı olduğu görülmüştür. Üniter devlet yapısı içerisinde kontrolün merkezi yönetimde olduğu bilindiğinden, yeni vergi çalışması, mükelleflerin omzuna yük bindirecek mevcut vergi oranlarının arttırılması veya vergi tahsil maliyetlerinin oluşacağı mevcut vergilerin tahsilinin yerel yönetimlere devredilmesi gibi uygulamaların yerine merkezi yönetimden aktarılacak payların arttırılması yerel yönetimler için daha faydalı olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Yerel Yönetimler, Vergi, Vergi Geliri

ABSTRACT

The serious increase in urban populations with the industrial revolution continued for many years and caused the settlements to have their own needs. In the discussions about who will solve these problems, sometimes the central government should solve them, sometimes it is the duty of local governments, and sometimes both should be solved together. In this study, it was seen that the revenues of local governments were insufficient in Türkiye. It is known that the share of tax revenues among local government revenues between 2006 and 2024 was around 10%. The fact that the rate of tax revenues among central government revenues is very high has revealed the fact that such a situation should also be the case for local governments. However, when different practices in the world are examined, it is seen that the governance styles of countries where tax revenue shares in local governments are high are different from Türkiye.

Since it is known that control is in the central government within the unitary state structure, it would be more efficient to increase the shares to be transferred from the central government instead of practices such as imposing new taxes, increasing existing tax rates that will burden taxpayers, or transferring the collection of existing taxes that will create tax collection costs to local governments.

Keywords: Local Governments, Tax, Tax Revenue

GİRİŞ

Merkezi yönetim ve yerel yönetimler arası iş birliği ve görev dağılımı son derece önemlidir. Bu kapsamda mali kaynak dağılımı da toplumsal hizmet babında ihtiyaçların daha doğru giderilmesine yardımcı olmaktadır. Yerel yönetimlerin görev ve sorumlulukları sürekli artmaktadır. Yerel yönetimlerin görev ve sorumluluk alanında yaşayan sadece insanların değil, hayvanların ve hatta hayatını kaybeden kişilerin bile yerel yönetim hizmetlerine ihtiyacı vardır. Ölen birinin cenaze işlemleri, cenazesinin nakli, mezar yerinin kazılmasına kadar pek çok görev yerel yönetimler tarafından yerine getirilmektedir. Görev ve sorumlulukları artan yerel yönetimlerin mali temelde de gelişmesi gerekmektedir. Yerel yönetimlerin merkezi yönetimden aldıkları paylar en önemli gelir kalemini oluşturduğu bilinmektedir. Merkezi yönetim ve yerel yönetimler arasında uyumsuzluk olması durumunda birtakım sorunlar yaşanmaktadır. Karar alma süreçlerinde problemlerin yaşanmasına ve siyasi çekişmelere sebep olabilecek bu tarz durumlar nihayetinde hizmet talebinde bulunanlar adına olumsuzlukları beraberinde getirecektir. Kamu gelirleri arasında en önemli yere sahip olan vergi gelirlerinin yerel yönetimlerin gelirleri içinde küçük bir paydan ibaret olması bu konu ile ilgili tartışmaları da beraberinde getirmektedir. Görünürde pek çok vergi geliri sahibi gibi görünse de yerel yönetimlerin pek çok vergi türünden istenilen ölçüde yararlanamadığı bilinmektedir. Bu çerçevede çalışmada ilk olarak yerel yönetim gelirleri ile ilgili yapılmış çalışmalar incelenmiştir. Daha sonra yerel yönetimlerin genel yapısı hakkında kısaca bilgilendirme yapılarak yerel yönetimler için son derece önemli olan mali yerelleşme ve mali özerklik kavramlarına değinilmiştir. Ardından yerel yönetimlerin gelirleri hakkında bilgi vermek adına 2006-2024 yılları arasında mahalli idarelerin gelirleri, gelirlerinin içinde vergilerin yeri ve vergi türlerinin vergi gelirleri içerisindeki payı açıklanmaya çalışılmıştır. Son olarak ise yerel yönetim vergi gelirlerinin karşılaştırılması adına dünyadaki örnekler üzerinde durulmuştur.

1. LİTERATÜR TARAMASI

Yerel yönetimlerin vergi gelirleri açısından yapılan çalışmaların bir kısmı gelir-harcama paradoksu kapsamında yapılmaktayken, önemli bir kısım çalışma ise Türkiye’de belediyelerin vergi gelirlerinin düşük olmasının nedenlerini sorgulayıp çözüm önerileri geliştirmiştir. Bununla birlikte tek bir vergi türünü inceleyen çalışmalar mevcut olup bu çalışmaların bir kısmı o vergiyi diğer vergi gelirleri ile kıyaslamaktadır. Ayrıca tek bir vergi türünün dünyadaki uygulamalarını inceleyip karşılaştırma yapan çalışmalar da bulunmaktadır.

Ayyıldız (2012), çalışmasında mahalli idarelerin gelirlerini incelemiştir. 2006-2010 arası dönemi kapsayan çalışmada vergi gelirlerinin tüm gelirler içindeki payının %10 civarında olduğu ve bu oranın düşük sayılabileceği sonucuna varmıştır. Koyuncu (2012), çalışmasında yeni kurulan on üç büyükşehir belediyesi ile birlikte belediyelerin ve il özel idarelerinin genel bütçe vergi gelirlerinden alacakları payların karşılaştırmalı analizi yapmıştır. Çiçek ve Yavuz (2014), çalışmalarında Türkiye’de belediyelerin gelir ve harcamalarının uyumluluğunu 2007-2011 arası dönemde gelir-harcama paradoksu ile analiz etmiştir. Türkiye’de ilgili dönemde belediye bütçelerinin mali senkronizasyon hipotezi doğrultusunda sonuçlara ulaşıldığı belirtilmiştir. Öz ve Göker (2016), çalışmalarında belediye gelirleri hakkında verilere yer vermiş olup akabinde belediyelerin finansal yapılarının daha güçlü hale gelebilmesi adına yeni kaynak önerilerinde bulunmuşlardır. Sunulan öneriler arasında MTV’den pay verilmesi, şans oyunları vergisi, konaklama vergisi gibi vergilerden elde edilecek gelirlerin belediyelere aktarılması yer almaktadır.

Kanca (2018), çalışmasında mahalli idarelerinin gelirlerini ve harcamalarını 1980-2015 yılları arasındaki dönemde gelir-harcama paradoksu kapsamında incelemiştir. Ampirik sonuçlar neticesinde toplam gelir ve toplam harcama arasında uzun dönemde ilişki olduğu sonucuna varılmıştır. Şahin İpek (2018) çalışmasında belediye gelirlerini analiz ettikten sonra belediyelerin vergi gelirlerinin arttırılması adına konaklama vergisi, rant vergisi, motorlu taşıtlar vergisi gibi alternatif vergi kaynaklarının belediyelere verilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Samancı ve Karagöz (2019), çalışmasında mahalli idare vergileri arasında olan çevre ve temizlik vergisini analiz etmişlerdir. Çalışma kapsamında Türkiye uygulaması, AB ve OECD uygulamaları ile karşılaştırılmıştır. 2018 yılında mahalli idarelerde tüm vergi gelirleri arasında %0,051'lik bir paya sahip olduğu ve bu payın çok düşük olduğu ifade edilmiştir. Cengiz Kırkıl (2019), çalışmasında belediyeler için öz gelir niteliği taşıyan belediye vergilerinin mali özerkliğin temsili olduğunu ifade etmiştir. Bununla birlikte çalışmasında belediyelerin vergi gelirlerini arttırabilmek adına çözüm önerilerinde bulunmuş olup mevcut sorunların neler olduğunu detaylı bir biçimde analiz etmiştir. Bayer (2019), çalışmasında Belediye Gelirleri Kanunu'nda yer alan ilan ve reklam vergisi hakkında detaylı bir araştırma yapmış olup akabinde Yükseköğretim Kanunu'nda düzenlenen vakıf üniversitelerinin bu vergi ile ilgili vergi istisnasını açıklamıştır. Ulusoy ve Tekdere (2020), çalışmalarında Türkiye'de ki belediyelerin gelir sorununun çözümü adına Avrupa Birliği ülkelerindeki gelir kaynaklarını inceleyip bu doğrultuda Türkiye'de mahalli idareler için gelir arttırıcı vergi önermelerinde bulunmuşlardır. Aksu ve Türkal (2024), çalışmalarında emlak vergisini Türkiye ve Fransa için karşılaştırmalı olarak incelemiştir. Çalışmada Hazine ve Maliye Bakanlığı, OECD ve Fransa Kamu Maliyesi verilerinden yararlanılmış olup mali özerklik açısından Türkiye'de emlak vergisinin Fransa'ya göre düşük olduğu sonucuna varılmıştır.

2. YEREL YÖNETİMLERİN MALİ YERELLEŞMESİ VE ÖZERKLİĞİ

Yerelleşme politikaları kamu hizmetlerinin sunumu kapsamında dünyanın büyük kısmında merkezi yönetimlerden yerel yönetimlere yetki ve görev devrinin olmasına neden olmuştur. Kamu hizmetlerinin sunumunda yerel yönetimlerin rolü artmakla beraber mali ve finansal kaynakların paylaşımında önemli tartışmalar yaşanmıştır. Ülkelerin siyasal, ekonomik ve yönetim farklılıkları mali paylaşımın boyutlarının ve etkilerinin farklılaşmasına neden olmaktadır (Egeli ve Karakoyun, 2019: 103). Nihayetinde yerel yönetimler o yörede yaşayanların ortak ihtiyaçlarını karşılamak ve kamu yararı sağlamak adına birtakım hizmetler sunmaktadırlar. Bu hizmetlerin yerine getirilmesi adına çeşitli yöntemlere ve örgütlenmelere ihtiyaç duyulmaktadır (Bilgiç, 2020: 87).

2.1 Mali Özerklik

Özerklik sözcüğü sözlük anlamı olarak yönetsel bağlamda dış baskı ve denetimlerden bağımsız olma durumunu ifade etmektedir. Özerkliğin kapsamı anayasa ve kanuni sınırlar ile belirlenmiştir. Yerel özerlik kavramı da bu doğrultuda Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı 3. Maddesinin ilk fıkrasında açıklanmaktadır. Yerel özerklik kavramı iki yönlü bir kavram olup yönlerden biri merkezi yönetim ile yerel birimlerin ilişkisini diğeri ise yerel birimler ile halkın ilişkisini açıklamaktadır (Egeli ve Karakoyun, 2019: 105). Genel olarak yerel yönetimlerin finansal yapılarının güçlendirilmesi mali anlamda özerk olmalarına katkı sunacaktır. Özerklik kavramının temel dayanağı olarak merkezi yönetim ve mahalli idarelerin sorumluluklarının değerlendirilerek kaynakların etkin bir şekilde bölüştürülmesi gerekmektedir (Bos, 2012: 16).

Türkiye özelinde ise gelirlerin büyük bir kısmı merkezi yönetimde bulunmaktadır. Kanunlar kapsamında yerel yönetimlere pek çok görev ve sorumluluk verilmesine karşın görev ve sorumluluklar kadar mali özerkliğin olduğu söylenememektedir. Mali özerklik anlamında yaşanan eksiklik yerel yönetimlerin merkeze bağımlı olmasına neden olmakta ve bu durum da istenilen ölçüde görevlerin yerine getirilememesine neden olmaktadır. Bu sorunun ortadan kaldırılması adına gelirlerin daha adil bir biçimde bölüşülmesi gerekmektedir (Çamur ve Aydın, 2019: 1193).

2.2 Mali Yerelleşme

Yerel yönetimlerin en önemli özelliklerinden birisi mevcut sorumluluklarını yerine getirebilmek adına mali kapasitelerinin olmasıdır. Mali kapasitelerinin olmaması durumunda yerel yönetimlerin varlık sebepleri ortadan kalkmaktadır. Mali kapasite kapsamında yerel yönetimlere merkezden aktarılan kaynaklar olabileceği gibi, yerel yönetimlerin kendi gelir kaynaklarının da olması gerekmektedir (Yılmaz, Emil ve Kerimoğlu, 2017:8). Bu doğrultuda mali kaynakların merkezi yönetim ve yerel yönetimler arasında denkleştirilmesini belirten mali tevzin kavramı ortaya çıkmıştır. Mali tevzin ifadesinin yerine idareler arası mali ilişkiler ifadesi de kullanılmaktadır (Pehlivan, 2018: 196). Mali yerelleşme kavramı, harcamaların ve gelirlerin yerelleşmesini içermekle birlikte kamuda kaynakların verimli kullanımını ve halkın taleplerine daha iyi cevap verme olanağı sağlanması anlamına gelmektedir (Çukur, 2022: 109). Mali yerelleşmenin sağlanabilmesi için Litvack ve Seddon (2004), emlak ile satış vergileri ile gelir yaratılması gerektiğini, merkezi yönetimlerin toplamış oldukları vergilerden yerel yönetimler için pay aktarılması gerektiğini, yerel yönetimlerin borçlanabilmeleri gerektiği ve bu konuda kanuni düzenleme yapılması gerektiğini, altyapı hizmetleri için yerel yönetim bünyesinde yaşayanların mali finansmana katkıda bulunmaları gerektiğini belirtmiştir.

3. YEREL YÖNETİMLERİN GELİRLERİ

20. yüzyıldan itibaren refah devleti anlayışının toplumlarda hâkim olması sonucunda devletlerin sunması gereken kamu hizmetlerinde artış olmuştur. Devletlerin sunması gereken kamusal hizmetlerin genişlemesi merkezi yönetim birimlerinin beklentiler doğrultusunda hizmet sunabilmelerinde eksik kalmış ve hizmet sunumu için farklı arayışlara gidilmiştir (Bilgiç, 2020: 87). Yerel yönetimleri yükledikleri birtakım sorumlulukları mevcuttur. Bu sorumlulukları yerine getirebilmek adına da hem idari hem de mali koşullarının bulunması gerekmektedir. Etkin bir mali paylaşım adına mevcut görevlerini yerine getirebilecek kadar mali kaynaklarının olması gerekmektedir. Bu bağlamda yerel yönetimlerin kendi öz kaynakları, vergi payları ve merkezi idareden aldıkları yardımlar bulunmaktadır. Kaynaklarının bir kısmı arızı iken bir kısım kaynaklar ise nakdi kaynaklardan meydana gelmektedir (Özbilen, 2010: 440-441).

Türkiye özelinde belediye gelirlerine bakıldığında; kanunlar ile belirtilen vergi, resim, harç ve katılma payları, taşınır ve taşınmaz mallardan elde edilen gelirler, faiz ve ceza gelirleri, bağışlar, genel bütçe gelirlerinden ayrılan paylar, girişim ve iştirak faaliyetlerinden elde edilen gelirler bulunmaktadır. Sayıca çok görünmesine karşılık gelir kalemlerinin sunulan hizmetlerin finansmanı için yeterli düzeyde olmadığı bilinmektedir (Gencel, 2020: 94).

Tablo 1: Mahalli İdareler Bütçe Dengesi

(Bin TL)

Yıl	Gelirler	Harcamalar	Bütçe Dengesi
2006	31.724.905	33.008.797	-1.283.892
2007	35.474.232	39.383.398	-3.909.166
2008	38.841.851	45.941.555	-7.099.704
2009	42.477.177	48.227.119	-5.749.942
2010	53.582.118	52.226.305	1.355.813
2011	63.415.789	61.011.336	2.404.453
2012	69.263.300	69.298.699	-35.399
2013	83.376.231	87.589.594	-4.213.363
2014	87.170.755	84.172.983	2.997.772
2015	97.706.380	99.659.563	-1.953.183
2016	109.374.491	121.184.088	-11.809.597
2017	133.766.501	151.262.912	-17.496.411
2018	157.938.576	183.658.007	-25.719.431
2019	151.241.768	163.138.373	-11.896.605
2020	173.930.430	173.001.339	929.091
2021	241.587.962	235.826.323	5.761.639
2022	468.146.735	509.769.495	-41.622.759
2023	863.237.561	963.880.966	-100.643.406
2024	958.247.197	1.099.437.799	-141.190.602 ¹

Kaynak: (Hazine ve Maliye Bakanlığı, 2025)

Her yerel seçimden önce görev almayı talep eden siyasetçiler pek çok vaatte bulunmaktadır. Sayısız projelerin açıklandığı seçim dönemlerinin ardından kimi yöneticiler vaatlerinin bir kısmını yerine getirirken kimilerinin ise söylemleri lafta kalmaktadır. Seçim dönemlerinde sürekli yerel yönetimlerin giderlerinin arttırılması konusunda verilen sözler olmasına rağmen yerel yönetim gelirlerini arttırıcı ifadeler dile getirilmemektedir. Bu hususta iki temel durum ortaya çıkmaktadır. İlki seçimi kazanmak için sadece vaatlerin söz konusu olması iken diğer durum gelir arttırıcı yetkilerinin çok sınırlı olmasından kaynaklıdır. Bu durum mahalli idarelerin bütçelerine direkt olarak etki etmektedir. Tablo 1’de mahalli idarelerin bütçe gelirleri ve bütçe giderleri gösterilmektedir. 2006-2024 yılları arasında bütçe dengesinin çoğu yılda negatif olduğu görülmektedir. Harcamaların gelirlerden yüksek olduğu dönemlerin seyrine bakıldığında özellikle 2021 yılında itibaren negatif bir seyir olduğu ve artarak devam ettiği görülmektedir. Covid-19 pandemisinin etkisini ciddi anlamda gösterdiği 2020 ve 2021 yıllarında ise mahalli idarelerin gelirleri harcamalarından daha fazladır.

3.1 Mahalli İdarelerin Vergi Gelirleri

Mahalli idarelerin vergi gelirleri mülkiyet üzerinden alınan vergiler kapsamında bina vergisi, arsa vergisi, arazi vergisi ve çevre temizlik vergisinden oluşmaktadır. Bununla birlikte özel tüketim vergisi, haberleşme vergisi, konutlara ait elektrik ve havagazı tüketim vergisi, işyerlerine ait elektrik ve doğalgazı tüketim vergisinin yanı sıra dahilde alınan diğer mal ve hizmet vergileri grubu içerisinde eğlence vergisi, yangın sigortası vergisi, ilan ve reklam vergisi, biletle girilen yerlere ait eğlence vergisi, biletle girilmeyen yerlere ait eğlence vergisi, konutlara ait çevre vergisi ile işyeri ve diğer şekillerde kullanılan binalara ait çevre vergisi mahalli idarelerin bütçe gelirleri arasında vergi gelirlerini oluşturmaktadır (Hazine ve Maliye Bakanlığı, 2025).

¹ 2024 yılı verilerine Ekim, Kasım ve Aralık ayları dahil değildir.

Vergi gelirleri arasında pek çok vergi türünü barındırmasına rağmen mahalli idarelerin tüm gelirleri arasında vergi gelirlerinin payı oldukça azdır.

Tablo 2: Mahalli İdarelerin Gelirleri İçerisinde Vergi Gelirleri (Bin TL)

Yıl	Gelirler	Vergi Gelirleri	Vergi Gelirlerinin Payı
2006	31.724.905	3.377.516	%10.64
2007	35.474.232	3.690.832	%10.40
2008	38.841.851	4.190.482	%10.78
2009	42.477.177	3.776.080	%8.88
2010	53.582.118	5.904.388	%11.01
2011	63.415.789	6.901.489	%10.88
2012	69.263.300	7.249.848	%10.46
2013	83.376.231	8.213.046	%9.85
2014	87.170.755	9.291.679	%10.65
2015	97.706.380	10.852.895	%11.10
2016	109.374.491	12.243.842	%11.19
2017	133.766.501	13.237.799	%9.89
2018	157.938.576	14.507.159	%9,18
2019	151.241.768	15.715.805	%10.39
2020	173.930.430	18.299.223	%10.52
2021	241.587.962	23.423.954	%9.69
2022	468.146.735	38.275.059	%8,17
2023	863.237.561	61.207.337	%7.09
2024	958.247.197	54.946.604	%5.73 ²

Kaynak: (Hazine ve Maliye Bakanlığı, 2025)

Mahalli idarelerin gelirlerinin yıllar içerisindeki değişimine bakıldığında 2006 yılından 2024 yılına kadar TL cinsinden ciddi bir artış olduğu görülmektedir. Fakat 2006 yılındaki gelir Amerikan doları cinsine çevrildiğinde gelirlerin çok ciddi bir şekilde artmadığı görülmektedir. Bununla birlikte 2019 yılı mahalli idare gelirlerinin azaldığı tek yıl olarak tabloda yer almaktadır. Mahalli idarelerin gelirleri arasında vergi gelirlerinin payına bakıldığında ise; vergi gelirlerinin payının çok düşük olduğu görülmektedir. 2020 yılından itibaren sürekli bir düşüş olduğu da görülmektedir. Bu tabloda verilen bilgiler dahilinde mahalli idarelerin gelirleri arasında vergilerin yaklaşık onda birlik bir dilimi temsil ettiği ve sürekli görev ve sorumlulukları artan mahalli idareler açısından bu oranın çok düşük olduğunu söylemek doğru olacaktır. Pek çok vergi türünün vergi gelirleri arasında yer almasına rağmen yıllar itibarıyla oransal olarak vergi gelirlerinin artmaması yerel yönetim gelirleri açısından vergi gelirlerinin önemini azaltmaktadır.

² 2024 yılı verilerine Ekim, Kasım ve Aralık ayları dahil değildir.

Tablo 3: Mahalli İdarelerin Vergi Gelirlerinin Dağılımı

(Bin TL)

Yıl	Vergi Gelirleri	Mülkiyet Üzerinden Alınan Vergiler	Dahilde Alınan Mal ve Hizmet Vergileri	Dahilde Alınan Mal ve Hizmet Vergileri	Diğer Vergileri
2006	3.377.516	3.377.516	659.701	184.673	
2007	3.690.832	1.723.573	708.091	220.309	
2008	4.190.482	1.983.191	857.621	253.100	
2009	3.776.080	2.142.940	320.565	261.753	
2010	5.904.388	2.978.745	1.113.845	313.322	
2011	6.901.489	3.851.279	1.175.291	385.771	
2012	7.249.848	3.911.487	1.385.845	423.428	
2013	8.213.046	4.231.629	1.612.182	477.955	
2014	9.291.679	5.354.862	1.653.543	482.709	
2015	10.852.895	6.277.138	1.912.688	564.642	
2016	12.243.842	7.204.004	1.880.728	664.203	
2017	13.237.799	7.274.505	2.034.672	725.557	
2018	14.507.159	9.244.329	2.433.870	789.190	
2019	15.715.805	10.303.022	3.122.777	814.345	
2020	18.299.223	11.983.990	3.344.590	789.418	
2021	23.423.954	13.647.386	5.315.383	2.122.118	
2022	38.275.059	18.640.678	12.506.873	2.772.453	
2023	61.207.337	31.291.454	16.717.273	4.668.949	
2024	54.946.604	28.300.652	14.324.284	5.066.045 ³	

Kaynak: (Hazine ve Maliye Bakanlığı, 2025)

Mahalli idarelerin vergi gelirlerinin dağılımına bakıldığında bina vergisi, arsa vergisi, arazi vergisi ve çevre temizlik vergisinden oluşan mülkiyet üzerinden alınan vergilerin önemli bir paya sahip oldukları görülmektedir. Bununla birlikte dahilde alınan mal ve hizmet vergileri de vergi gelirleri içerisinde diğer önemli paya sahip olan kısımdır. Bununla birlikte tabloda yer almayan vergi gelirleri de bulunmaktadır.

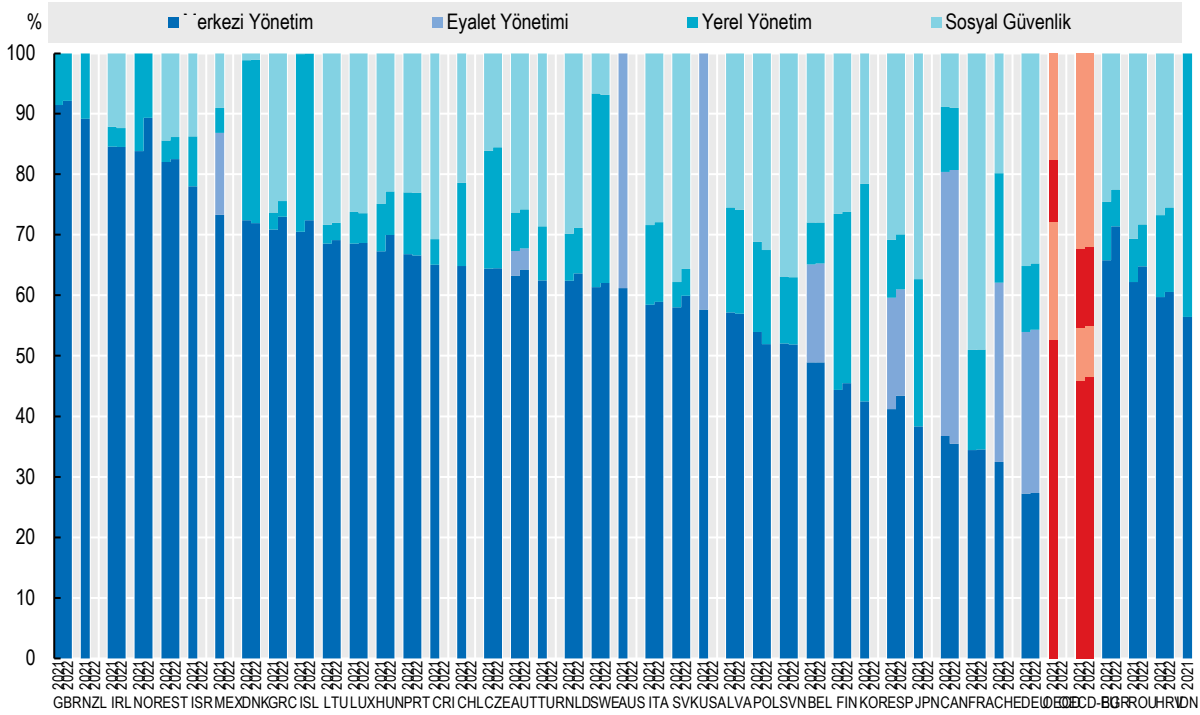
Vergi türleri arasında da bina vergisi ve işyerlerine ait elektrik ve havagazı tüketim vergilerinin en önemli gelir kaynağı olduğunu söylemek gerekmektedir. Fakat haberleşme vergisi, eğlence vergisi, çevre temizlik vergisi, biletle girilen ve girilmeyen yerlere ait eğlence vergisinin vergi gelirleri arasındaki payı oldukça küçüktür (Hazine ve Maliye Bakanlığı, 2025). Bu durum ile ilgili vergiler özelinde yeni değerlendirmeler yapılmasını elzem kılmaktadır.

3.2 Örnek Uygulamalar

Dünya genelinde yerel yönetimlerin vergi gelirlerinin artmasına adına farklı uygulamalar mevcuttur. Ülkelerin yönetim şekilleri ve vergi sistemleri bu doğrultuda etkili olmaktadır. Bu kapsamda özellikle Avrupa Birliği ülkelerinin bir kısmı vergi gelirlerinin dağıtımında hem merkezi yönetime hem de yerel yönetime pay vermektedir.

³ 2024 yılı verilerine Ekim, Kasım ve Aralık aylarının verileri dahil değildir.

Grafik 1: OECD ülkelerinde Vergi Gelirlerinin Dağılımı

Kaynak: (OECD Government at a Glance 2023: 151).

Kamu gelirlerinin merkezi yönetim, eyalet yönetimi, yerel yönetimler ve sosyal güvenlik arasındaki dağılımını gösteren Grafik 1’de 2021 ve 2022 yılları arasında OECD ülkeleri arasında merkezi yönetim payı %52,6, eyalet yönetimlerinin payı %19,5, yerel yönetimlerin payı %10,2 iken sosyal güvenlik payı %17,6’dır. OECD ülkelerinden sadece Avrupa Birliği’ndeki ülkelerde ise yerel yönetimlerin payı %13,1 olmaktadır. Özellikle kuzey Avrupa ülkelerinde yerel yönetim paylarının fazla olduğu görülmekte olup Türkiye’de yerel yönetimlerin payı %8,9’dur. Bu oran Türkiye’nin hem OECD ortalamasının hem de Avrupa Birliği ortalamasının altında kalmasına neden olmaktadır. Almanya’da tüketim vergisi, veraset vergisi ve kurumlar vergisinde yerel yönetimlere pay verilmemektedir. Fakat emlak vergisinin %100’ü, kişisel gelir vergisinin%15’i, katma değer vergisinin %2,2’si ile faiz ve sermaye kazançlarından alınan stopaj vergisinin %12’si yerel yönetimlere verilmektedir. Bununla birlikte Almanya’da yerel yönetimlerin tüm gelirleri arasında en büyük pay vergi gelirlerinden meydana gelmektedir (Ulusoy ve Akdemir, 2017: 136-137). Fransa’da vergi koyma, değiştirme ve kaldırma yetkisi parlamentoda olup 1982’den itibaren bazı temel vergiler için oran belirleme yetkisi yerel yönetimlere verilmiştir. Fransa’da yerel yönetimler; emlak vergisi, arazi vergisi ve ikamet vergisini şehirler ile paylaşımına açık bir şekilde bulundurmaktadır. Ayrıca şehirlerin, belediyelerce tahsil edilen bazı vergilere ek vergi ekleme yetkisi de vardır. Fransa’da yerel yönetimlerin vergi gelirleri arasında oturma hakkı vergisi (ikamet) de mevcuttur. Konutlar ve binalar ile birlikte bahçeler, garajlar, özel park alanları oturma hakkı vergisine tabidir (Türgay, 2021: 286, 287, 290). Hollanda’da belediyelerin vergi gelirleri arasında turist vergisi, işgal vergisi, emlak vergisi gibi vergi türleri bulunmaktadır. Özellikle turist vergisinin 2017 yılında Hollanda’da yerel yönetim gelirlerine 252 milyon dolarlık katkı yaptığı bilinmektedir. Bununla birlikte Hollanda’da belediye gelirlerinin büyük kısmı merkezi yönetim finansmanından oluşmaktadır (Köseoğlu ve Memiş, 2021: 431,437). İngiltere, yerel yönetim gelirlerinin yarısından fazlasının merkezi yönetim tarafından sağlanan hibelerden oluşan bir ülke konumundadır. Bununla birlikte yerel yönetimlerin bütçe yapma ve onaylama yetkileri Türkiye ile benzerlikler göstermektedir (Genç ve Karaca, 2021: 463).

İspanya’da yerel yönetim gelirleri arasında vergi gelirleri ilk sırada yer almaktadır. İspanya özelinde yerel yönetimlere doğrudan bırakılan yani toplama yetkisi verilen ve paylaşılan vergiler olmak üzere iki tür vergi geliri bulunmaktadır. Emlak vergisi, alım satım vergisi, motorlu taşıtlar vergisi şans oyunları vergisi, veraset ve intikal vergisi doğrudan bırakılan vergi türleri arasında iken gelir vergisi, kurumlar vergisi ve katma değer vergisi gibi vergiler paylaşılan vergiler arasında yer almaktadır (Saraç, 2021: 484). İtalya’da ise 2009 yılında yürürlüğe giren anayasa reformunun ardından yerel ve bölgesel yönetimlere tahsis edilen öz vergi gelirlerinin ve ulusal vergilerden aktarılan payların artırılması konusunda adımlar atılmıştır. Bununla birlikte İtalya’da belediyelerin en temel vergi geliri emlak vergisidir. Tasi adı verilen ve emlak vergisinin tamamlayıcısı olan bir diğer vergi ise temizlik aydınlatma gibi kamusal hizmetlerin yerine getirilmesi için alınmaktadır. Bunların dışında atık toplama vergisi, reklam ve tanıtım vergisi ve turist vergisi gibi vergilerde belediyelerin vergi gelirlerini oluşturmaktadır (Arıkboğa, 2021: 516). Norveç’te ise 2019 yılı özelinde merkezi yönetim vergi gelirlerinin %26’sı yerel yönetim vergilerinden oluşmaktadır. Yerel yönetimlerin gelirlerinin ise yaklaşık %35’i vergi gelirlerinden oluşmaktadır. Norveç’te yerel yönetimlerin; kişisel gelir vergisi, emlak vergisi, servet vergisi ve doğal kaynak vergisi olmak üzere dört ayrı türde vergi tahsis etme yetkisi bulunmaktadır. (Karayılmazlar ve Göde, 2021: 682, 683). Portekiz’de ise kişisel gelir vergisinin %5 payı belediyelere verilmektedir. Bununla birlikte kurumlar vergisinden verilen belirli bir pay ve emlak vergisi Portekiz’in yerel yönetim vergi gelirleri içerisinde yer almaktadır (Sezer ve Dökmen, 2021: 786).

SONUÇ

Yerel yönetimlerin toplumsal ihtiyaçların ve hizmetlerin karşılanması konusundaki rolü her geçen gün artmaktadır. Bu kapsamda dünyanın pek çok yerinde mevcut uygulamalar güncellenmektedir. Merkezi yönetim ve yerel yönetimler arasındaki yetki meselesi ve hizmetlerin karşılanması adına mali paylaşım konusunda ülkeler özelinde farklı uygulamalar bulunmaktadır. Türkiye özelinde belediyelerin gelirlerinin genel olarak düşük olduğu ve çalışmada belirtilen pek çok yılda harcamaları karşılamadığı bilinmektedir. Belediye gelirlerinin içerisinde de vergi gelirlerinin payı Türkiye özelinde %10 seviyesinde olup oldukça düşüktür. Çalışmada yer alan OECD ülkelerine bakıldığında ise genel oranın Türkiye’den yüksek olduğu özellikle Kuzey Avrupa ülkelerinde bu oranın ciddi şekilde arttığı gözlemlenmiştir. Vergi gelirlerinin artırılması için birkaç yöntem bulunmaktadır. Vergi oranlarının artırılması vergi gelirlerini arttırmakta olup mükelleflerin omzuna ciddi bir yük bindirecektir. Avrupa’da ki örnek uygulamalar ile direkt olarak kıyas yapmak çok doğru olmayacaktır. Ülkelerin farklı yönetim biçimlerinin olması, bazı ülkelerin eyaletlere bölünmüş olması ve kamu geliri dağıtımının bu sebepten ötürü farklı olmasına neden olmaktadır. Merkezi idarenin üstünlüğünün olduğu ve diğer idari birimlerin sadece merkezi yönetimin uygun gördüğü ölçüde yetkilerini devrettiği üniter devlet yapısı içerisinde çözüm bulmak zorlaşmaktadır. Örnek uygulamalar neticesinde gördüğümüz bazı vergi türlerinden yerel yönetimlere pay vermek ya da turist vergisi, konaklama vergisi, şans oyunları vergisi gibi vergi türlerinin yerel yönetimlere aktarılması olasıdır. Fakat merkezi yönetimden aktarılan payların artırılmasını talep etmek ile vergi sayısını arttırmak sonuç itibariyle belediye gelirlerinin artırılmasına sebep olacağı için yerel yönetimlerin vergi tahsil masrafları gibi giderlerle karşılaşmaması adına merkezi yönetimden aktarılan payların artırılması daha doğru olacaktır. Buradaki diğer bir yanılgı da merkezi yönetimin en önemli gelir kaynağının vergi geliri olmasından dolayı yerel yönetimlere de böyle bir misyonun yüklenmesidir. Merkezi yönetimin uygun gördüğü ölçüde mali çalışmalar yapabilen yerel yönetimlerin en önemli gelir kaynağı olarak vergi gelirlerini artırma çabası yerine merkezi yönetimden alınan payların artırılması amacı olmalıdır.

KAYNAKÇA

Aksu, H., & Türkal, H. (2024). Yerel Bir Vergi Olarak Emlak Vergisinin Mali Özerklik Açısından Değerlendirilmesi: Fransa ve Türkiye Karşılaştırması. *Econharran Harran Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 33-54. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/3592381> adresinden alındı

Arıkboğa, Ü. (2021). İtalya'da Yerel Yönetimlerin İdari ve Mali Yapısı. Editör: Ç. Akman, & İ. A. Acar, *Dünyada Yerel Yönetimler ve Mali Yapıları* (s. 503-536). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Ayyıldız, Y. (2012). Türkiye'de Mahalli İdareler Vergi Gelirlerinin Gelişim Trendi: 2006-2010 Dönemi. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1(2), 1-20. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/576817> adresinden alındı

Bayer, Ç. (2019). İlan ve Reklam Vergisi ve Vakıf Üniversitelerinin Bu Vergi Karşısındaki Hukukî Durumu. *Necmettin Erbakan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2(1), 47-67. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/747062> adresinden alındı

Bilgiç, A. K. (2020). Belediye Hizmetleri ve Seçmen Davranışı. Ankara: İdealkent Yayınları.

Bos, F. (2012). Economic Theory and Four Centuries of Fiscal Decentralisation in the Netherlands. *OECD Journal on Budgeting*, 12(2), 9-60. https://www.researchgate.net/publication/256044224_Economic_Theory_and_Four_Centuries_of_Fiscal_Decentralisation_in_the_Netherlands adresinden alındı

Cengiz Kırkıl, A. G. (2019). Belediye Gelirleri Kanunu Çerçevesinde Belediyelerin Vergi Gelirlerinin Değerlendirilmesi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Maliye Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.

Çamur, Ö., & Aydın, A. H. (2019). Türkiye'de Merkezileşme Ve Yerelleşme Sorununun Giderilmesinde Adaletin Rolü. *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(18), 1177-1197. https://www.researchgate.net/publication/336704374_TURKIYE'DE_MERKEZILESME_VE_YERELLESME_SORUNUN_GIDERILMESINDE_ADALETIN_ROLU adresinden alındı

Çiçek, H. G., & Yavuz, İ. S. (2014). Vergi-Harcama Paradoksu: Türkiye'de Belediyeler Üzerine Bir Araştırma. *Çağdaş Yerel Yönetimler*, 23(4), 17-31. https://www.researchgate.net/profile/Ismail-Yavuz-2/publication/358702516_Vergi_Harcama_Paradoksu_Turkiye'de_Belediyeler_Uzerine_Bir_Arastirma/links/620fa4336c472329dcf2407b/Vergi-Harcama-Paradoksu-Turkiyede-Belediyeler-Uzerine-Bir-Arastirma.pdf adresinden alındı

Çukur, A. (2022). Türkiye'de Mali Yerelleşme ve Kamu Kesimi Büyüklüğü: 2009-2020 Dönemi. *Maliye Dergisi*, 182, 108-129. https://ms.hmb.gov.tr/uploads/2022/07/06-182_67-Turkiye_de-Mali-Yerellesme-ve-Kamu-Kesimi-Buyuklugu.pdf adresinden alındı.

Egeli, H., & Karakoyun, F. (2019). Kamu Maliyesi. Ankara: Nobel Yayıncılık.

Gencel, U. (2020). Türkiye'de Belediye Gelirlerinin Genel Görünümü. Editör: M. Gök, & U. Gencel, *Yerel Yönetimler Üzerine Maliye ve Siyaset Yazıları* (s. 73-96). Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım.

Genç, F. N., & Karaca, Y. (2021). İngiltere'de Yerel Yönetimlerin İdari ve Mali Yapısı. Editör: Ç. Akman, & İ. A. Acar *Dünyada Yerel Yönetimler ve Mali Yapıları* (s. 441-466). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Hazine ve Maliye Bakanlığı, (2025). Hazine ve Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğü. <https://muhasabat.hmb.gov.tr/mahalli-idareler-butce-istatistikleri> adresinden alındı

Kanca, O. C. (2018). Vergi-Harcama Etkileşimi: Mahalli İdareler Bütçesi Üzerine Bir Deneme. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 16(3), 254-278. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/551496> adresinden alındı

Karayılmazlar, E., & Göde, B. (2021). Norveç'te Yerel Yönetimlerin İdari ve Mali Yapısı. Editör: Ç. Akman, & İ. A. Acar *Dünyada Yerel Yönetimler ve Mali Yapıları* (s. 671-696). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Koyuncu, E. (2012). Yenilenen Yerel Yönetim Sisteminde Belediye ve İl Özel İdarelerinin Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Alacakları Payların Karşılaştırmalı Analizi. Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı, 1-12. https://tepav.s3.eu-west-1.amazonaws.com/upload/files/13528786764.Yenilenen_Yerel_Yonetim_Sistemi_Karsilastirmali_Analizi.pdf adresinden alındı

Köseoğlu, S., & Memiş, L. (2021). Hollanda'da Yerel Yönetimlerin İdari ve Mali Yapısı. Editör: Ç. Akman, & İ. A. Acar Dünyada Yerel Yönetimler ve Mali Yapıları (s. 411-440). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Litvack, J., & Seddon, J. (2004). Decentralization Briefing Notes. World Bank Institute WBI Working.

OECD. (2023). Government at a Glance 2023. <https://www.oecd.org/>: https://www.oecd.org/en/publications/government-at-a-glance-2023_3d5c5d31-en.html adresinden alındı

Öz, N. S., & Göker, C. (2016). Belediye Gelirlerinin Vergi Türü Ayrımında Analizi, Etkinlik Üzerine Bir Değerlendirme ve Öneriler. Ankara. https://bakirkoy.bel.tr/storage/app/media/files_upload/kurumsalmenu/1499261033.pdf adresinden alındı

Özbilen, Ş. (2010). Kamu Maliyesi. Ankara: Gazi Kitabevi

Pehlivan, O. (2018). Kamu Maliyesi. Trabzon: Celepler Matbaacılık

Samancı, M., & Karagöz, B. (2019). Türkiye'de Çevre Temizlik Vergisinin Değerlendirilmesi. Türkiye Siyaset Bilimi Dergisi, 2(2), 73-92. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/893941> adresinden alındı

Saraç, Ö. (2021). İspanya'da Yerel Yönetimlerin İdari ve Mali Yapısı. Editör: Ç. Akman, & İ. A. Acar, Dünyada Yerel Yönetimler ve Mali Yapıları (s. 467-502). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Sezer, Ö., & Dökmen, G. (2021). Portekiz'de Yerel Yönetimlerin İdari ve Mali Yapısı. Editör: Ç. Akman, & İ. A. Acar, Dünyada Yerel Yönetimler ve Mali Yapıları (s. 759-794). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Şahin İpek, E. A. (2018). Türkiye'de Belediye Gelirlerinin Değerlendirilmesi. Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 20(2), 1-19. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/610985> adresinden alındı

Türgay, T. (2021). Fransa'da Yerel Yönetimlerin İdari ve Mali Yapısı. Editör: Ç. Akman, & İ. A. Acar Dünyada Yerel Yönetimler ve Mali Yapıları (s. 273-313). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Ulusoy, A., & Akdemir, T. (2017). Mahalli İdareler, Teori-Uygulama-Maliye. Ankara: Seçkin Yayınları.

Ulusoy, A., & Tekdere, M. (2020). AB Üyesi Ülkelerdeki Yerel Vergi Uygulamaları ve Türkiye'deki Belediyeler İçin Vergi Önerileri. Balkan Sosyal Bilimler Dergisi, 9(17), 37-70. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1019357> adresinden alındı

Yılmaz, H. H., Emil, M. F., & Kerimoğlu, B. (2017). Yerel Yönetimler Maliyesi. Ankara: PYB.